

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของโครงการพัฒนาเมืองหลักเชียงใหม่ต่อพื้นที่โดยรอบ ซึ่งได้แก่ พื้นที่ของอำเภอรอบนอกของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ชนบทของจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดลำพูน ลำปาง เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

ในการศึกษาหาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ การใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง และการใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทนั้น ได้ใช้วิธีวิเคราะห์ตัวทวิในการหาผลกระทบด้านนี้ นอกจากนี้ยังหาผลกระทบของผู้ประกอบการค้าในตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบท โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาโดยวิธีพรรณนา

ส่วนการศึกษาหาผลกระทบทางด้านสังคม ของตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบทนั้น ได้เน้นการศึกษา ด้านบริการสังคม ด้านความตระหนักต่อสังคม ด้านการติดต่อทางสังคม และด้านท่าทีหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ

สำหรับประชากรเป้าหมายในการศึกษา ประกอบด้วย เจ้าของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ 15 ประเภท จำนวน 52 คน คนงานในโรงงานดังกล่าว จำนวน 100 คน ประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีรายได้สูง รายได้ปานกลาง และรายได้ต่ำรวมทั้งหมดจำนวน 109 คน ประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบท 8 หมู่บ้าน จำนวน 164 คน และเจ้าของ/ผู้จัดการ ผู้ประกอบการค้าในตัวเมืองเชียงใหม่อีกเป็นจำนวน 81 คน

ผลของการวิจัยเรื่องนี้พบว่า

1. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาจากค่าตัวทวิแล้ว ปรากฏว่า ตัวทวิมีค่าสูงสุดในตัวเมืองเชียงใหม่ รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร และตัวทวิมีค่าน้อยที่สุดในพื้นที่ชนบท แสดงว่าการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้เกิดรายได้ออกกับคนในตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด และเกิดรายได้ที่กรุงเทพมหานครมากเป็นอันดับสอง แต่ทำให้เกิดรายได้ในชนบทน้อยมาก หรือกล่าวได้ว่า ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในชนบทเลย

2. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ มีลักษณะอย่างเดียวกับผลกระทบที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานที่กล่าวมาแล้ว คือ ค่าตัวทวิสูงสุดในตัวเมืองเชียงใหม่ และค่าตัวทวิสูงเป็นอันดับสองที่กรุงเทพมหานคร และมีค่าน้อยมากในพื้นที่ชนบท แสดงว่าการใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง จะทำให้เกิดรายได้ในตัวเมืองเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานครเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ชนบทน้อยมาก

3. เมื่อพิจารณาลักษณะการจ้างงานของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ พบว่าโรงงานได้จ้างแรงงานที่มาจากพื้นที่ชนบทรอบเมืองเชียงใหม่ให้มีงานทำ ถึง 51.85 % ของจำนวนคนงานที่จ้าง เทียบกับ 42.00 % ที่เป็นคนงานจากตัวเมืองเชียงใหม่ แสดงว่าโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ทำให้คนงานที่อาศัยอยู่ในชนบทรอบนอกตัวเมืองเชียงใหม่มีงานทำเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนงานที่อาศัยอยู่ในโซน 1 (อำเภอแมริม สันกำแพง หางดง สารภี ดอยสะเก็ดและสันทราย) ซึ่งมีคนงานถึง 42.77 % ของคนงานทั้งหมดที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

4. ส่วนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่เกิดจากการใช้จ่ายของผู้ประกอบการค้าในตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบทในรูปของการท่องเที่ยว การเยี่ยมญาติ และซื้อสินค้ามาขายนั้นปรากฏว่ามีน้อยมาก

5. แต่ผลกระทบทางด้านสังคมของตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบทนั้น พบว่า

5.1 ด้านบริการสังคม ได้แก่ การศึกษา การรักษาพยาบาล และการพักผ่อนหย่อนใจ ปรากฏว่ามีผลกระทบต่อชนบทพอสมควร

5.2 ด้านการติดต่อทางสังคม ปรากฏว่า คนในชนบทเดินทางเข้าไปในตัวเมืองเชียงใหม่บ่อยครั้งมาก เดินทางไปตัวเมืองเชียงใหม่เพื่อซื้อของมีมากที่สุด เพื่อเยี่ยมญาติและเที่ยวมีพอ ๆ กัน แสดงว่าผลกระทบต่อชนบทด้านนี้มีมากที่สุด

5.3 ด้านความตระหนักต่อสังคม ปรากฏว่า คนในชนบทได้รับข่าวสารด้านการผลิตทางการเกษตร โครงการพัฒนา การวางแผนครอบครัว ข้อมูลเศรษฐกิจและการเมืองจากตัวเมืองเชียงใหม่ไม่น้อยทีเดียว แสดงว่ามีผลกระทบด้านนี้ค่อนข้างมาก

5.4 ด้านท่าทีหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของคนในชนบท ปรากฏว่า คนในชนบทยังเชื่อถือเรื่องโชคชะตาอยู่เป็นจำนวนมาก และยังมีความคิดเห็นของคนในสังคมชนบทอยู่อย่างเหนียวแน่น การเปลี่ยนความคิดเห็นให้เหมือนคนในสังคมเมืองยังเป็นไปได้ยาก แสดงว่าไม่มีผลกระทบทางด้านนี้

สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านสังคมเมืองมองทุกด้านแล้วมีค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ในขั้นนี้ยังกล่าวไม่ได้ว่า โครงการพัฒนาเมืองหลักเชียงใหม่ล้มเหลว ประสบการณ์ของหลายประเทศที่นำแนวความคิดเรื่องเมืองหลักไปใช้ทำให้เราทราบว่า โครงการเมืองหลักจะให้ผลเห็นได้ จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานมากคือ 15 ถึง 25 ปี การพัฒนาเมืองหลักเชียงใหม่ได้ดำเนินการไปแล้วเพียง 5 ปี จึงยังไม่สามารถแสดงผลสำเร็จให้เห็นอย่างเด่นชัด อย่างไรก็ตามตัวเมืองเชียงใหม่ยังมีศักยภาพและโอกาสที่จะพัฒนาเป็นเมืองหลัก ที่จะส่งผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมต่อพื้นที่โดยรอบ โดยการเน้นการพัฒนาสาขาเศรษฐกิจสาขาประดิษฐ์ คือ การท่องเที่ยว และการบริการ และสาขาอุตสาหกรรมการผลิต และอุตสาหกรรมหัตถกรรมที่จะช่วยสร้างรายได้ และการจ้างงานให้แก่คนในชนบทได้เป็นอย่างดี